

WYMOWA GŁOSKI r

Wymowa **głoski r** jest dość trudna, dlatego pojawia się ona w rozwoju mowy dziecka zwykle jako jedna z ostatnich, czasem dopiero w 5 , a nawet 6 roku życia.

Przy jej wymowie wibruje koniuszek języka zbliżony do dziąseł, tuż za górnymi, przednimi zębami.

Jeżeli dziecko w ogóle nie wymawia głoski r lub zastępuje ją przez inne głoski np. j lub l wynika to z opóźnionego rozwoju mowy. Zjawisko to nazywamy **pararotacyzmem**. Należy pamiętać, że każde dziecko rozwija się we własnym tempie również pod względem mowy, dlatego niewielkie opóźnienia w pojawianiu się głosek nie są niepokojące. Warto jednak poprzez zabawy i ćwiczenia logopedyczne usprawniać narządy artykulacyjne (język, wargi, podniebienie miękkie), aby ułatwić dziecku opanowanie prawidłowej wymowy. Ma to szczególne znaczenie w przypadku dzieci, które zdają sobie sprawę z popełnianych przez siebie błędów wymowy, ale z powodu braku umiejętności wykonywania precyzyjnych ruchów artykulacyjnych nie potrafi się korygować.

Bardziej niepokojącym zjawiskiem jest zniekształcona wymowa głoski r. Zjawisko takie nosi nazwę **rotacyzmu** lub **rerania**. Jest to jedna z częstych wad wymowy występująca u dzieci a także u dorosłych. Najczęstszą formą rerania jest reranie języczkowe (uvularne) – w takim przypadku podczas wymowy r drga języczek podniebienia miękkiego (uvula), dźwięk jest podobny do r występującego w języku francuskim. Każda wadliwa wymowa r powinna być jak najszybciej korygowana, gdyż może się szybko utrwalić, a wówczas dużo trudniej poradzić sobie z tym problemem.

Bezpośrednią przyczyną rotacyzmu jest niedostateczna sprawność ruchowa czubka języka, który wskutek tego nie wykonuje drobnych, subtelnych ruchów wibracyjnych, koniecznych do wytworzenia prawidłowego r. Ponadto wadliwa wymowa dźwięku r może być spowodowane obniżonym poziomem słuchu, opóźnionym rozwojem ruchowym oraz oddziaływaniem nieprawidłowego wzoru wymowy osób z otoczenia dziecka, a także słabą zdolnością do koncentrowania uwagi na dźwiękach mowy.

Oto kilka przykładów ćwiczeń mających na celu wywołanie prawidłowej artykulacji głoski **r**:

I Ćwiczenia motoryki narządów mowy

- ❖ **"Dzień dobry misiu"** - zabawa fabularyzowana ćwicząca narządy mowy
Miś obudził się wcześniej rano – **poprzecigał się , poziewał**.
Zrobił poranną gimnastykę – kilka podskoków (**unoszenie języka na górny wałek dziąsłowy**), kilka wymachów rąk (**wypychanie językiem policzków**) i pięć okrążeń (w prawo i w lewo) wokół stołu (**ruchy okrężne języka w przedsionku jamy ustnej, usta zamknięte**). Umył ząbki (**oblizywanie czubkiem języka górnych i dolnych zębów po wewnętrznej stronie przy zamkniętych i otwartych ustach**). Postanowił policzyć swoje ząbki (**dotykanie czubkiem języka każdego zęba na dole i górze**). Nagle poczuł wielki głód i usłyszał jak mu burczy w brzuchu (**wibrowanie wargami bbb,bbb**).To znak, że pora na śniadanie;
- ❖ Dotykamy palcem lub zimną łyżeczką podniebienia tuż za górnymi zębami, nazywając je "zaczarowanym miejscem", "parkingiem" itp.. w którym język (krasnołudek, samochód) powinien przebywać, gdy mamy zamkniętą buzię;

- ❖ Przytrzymywanie czubkiem języka przy podniebieniu rodzynek, pastylek pudrowych, cukierków halls (z wgłębieniem w środku) itp;
- ❖ Zlizywanie nutelli, mleka w proszku itp. z podniebienia przy szeroko otwartych ustach;
- ❖ **Konik jedzie na przejażdżkę** - naśladowanie konika stukając czubkiem języka o podniebienie, wydając przy tym charakterystyczny odgłos kłaskania;
- ❖ **Winda** - otwórz szeroko buzię, poruszaj językiem tak, jakby był windą - raz do góry, raz do dołu;
- ❖ **Malarz** - maluje sufit dużym pędzlem. Pomaluj pędzlem (językiem) swoje podniebienie, zaczynając od zębów w stronę gardła;
- ❖ **Młotek** - wbijamy gwoździe w ścianę. Spróbuj zamienić język w młotek i uderzaj o dziąsła tuż za górnymi zębami, naśladując wbijanie gwoźdźca;
- ❖ **Żyrafa** - ma długą szyję, wyciąga mocno szyję do góry. Otwórz szeroko usta i spróbuj wyciągnąć język do góry, najdalej jak potrafisz;
- ❖ **Słoń** - ma długą trąbę i potrafi nią wszędzie dosięgnąć. Ciekawe czy potrafisz dosięgnąć językiem do ostatniego zęba na górze i na dole, z prawej i lewej strony;
- ❖ **Sklejanie pierogów** – nagryzanie brzegów języka zębami (masaż i rozciąganie języka);
- ❖ **Wyżymaczka** – przeciskanie języka przez maksymalnie zbliżone do siebie zęby;
- ❖ **Łopatka** – wysuwanie szerokiego języka z buzi nie dotykając zębów;
- ❖ Zdmuchiwanie skrawka papieru umieszczonego na czubku języka;

II Ćwiczenia przygotowawcze

Ćwiczenia prowadzimy przy otwartych ustach, gdyż wtedy zmuszamy język do pracy (przy zwartych zębach język pracuje minimalnie)

- ❖ **Trzepanie dywanów** – szybkie i kilkukrotne uderzanie językiem o górną wargę wybrzmiewając [ly];
- ❖ **Piosenkarz** – śpiewanie różnych melodii na sylabach, poruszając jedynie językiem – nie brodą, przy szeroko otwartych ustach:

la, la, la,

lo, lo, lo,

le, le, le,

lu, lu, lu,

ly, ly, ly;

- ❖ Wypowiadanie zbitki sylabowej **lalolule** najpierw wolno, potem coraz szybciej;
- ❖ Wielokrotne, coraz szybsze wypowiadanie zbitki bd, a następnie sylab:
 - bda, bdo, bde, bdu, bdy,
 - pta, pto, pte, ptu, pty,
 - bda – pta,
 - bdo – pto,
 - bde – pte,
 - bdu – ptu,
 - bdy – pty;
- ❖ **Karabin maszynowy**- wielokrotne, energiczne wypowiadanie [ttt], [ddd], [td] [tdn] (najpierw wolno, potem coraz szybciej) dotykając czubkiem języka o górny wałek dziąsłowy przy szeroko otwartych ustach, potem sylaby:
 - te, te, te,

ty, ty, ty,
de, de, de,
dy, dy, dy.

A następnie zbitki sylabowe:

teda – teda,
tede – tede,
tedo – tedo,
tedu – tedu,
tedy – tedy;

- ❖ **Suszarka**– mocne dmuchanie na czubek języka uniesiony do wałka dziąsłowego, aż do pojawienia się **tr**,
- ❖ **Mały ptaszek uczy się śpiewać**– powtarzanie sylab szeptem, a następnie głośno:
la, la, la, trla,
lo, lo, lo, trlo,
lu, lu, lu, trlu,
le, le, le, trle,
ly, ly, ly, trly,
li, li, li, trli;

III Ćwiczenia wymowy głoski r w sylabach, wyrazach i zdaniach

- ❖ **Wyrazy dźwiękonaśladowcze** – naśladowanie odgłosów zaczynając od szeptu:
gra na trąbce – tra ta ta, tru tu tu, tre te te,
zepsuty karabin maszynowy – tr tr tr, dr dr dr,
groźny pies – wrr, wrr, wrr,
traktor – tur tur tur, tyr tyr tyr, pyr pyr pyr,
fruwające ptaki – fru, fru, fru,
ćwierkające wróble – ćwir, ćwir, ćwir,
świnka – chrum, chrum,
zatrzymanie konia – pr, pr,
śpioch – chr, chr, chr,
dzwonek – dryń, dryń,
szorowanie zębów – szuru, szuru,
zapalanie światła – pstryk,
pękający balonik – trach,
wrona – kra, kra,
samochód – brum, brum.
- ❖ Materiał do ćwiczeń utrwalających prawidłową wymowę r:
tra, tro, tru, tre, try
atra, otro, utru, etre, ytry
dra, dra, dru, dre, drt
adra, odro, udru, edre, ydry
ra, ro, ru, re, ry
ara, oro, uru, ere, yry
ar, or, ur, er, yr

trawa, trapez, tratwa, truskawka, troska, trojak, trud, trójka, trudny, trójkąt,

dramat, drabina, droga, drobny, druk, druh, drut, drób, drugi, drużyna, dróżnik,
futro, jutro, futryna, patrol, opatrunek, wątroba, piętro, cytryna, strach, straż,
praca, pralka, prasować, prom, proca, prośba, próba, próchno,
brat, broda, bruk, brudny, bruzda, brulion, brona,
kra, kraj, kratka, krowa, kropla, kromka, król, kruk, krew, kreda,
gra, gram, grad, grabie, granica, groch, gromada, gruby, grupa,
rak, rama, rana, rasa, rata, radio, ranek, ratunek, rakietą, rok, ropa, rola, rondel, rolnik,
karp, alarm, arkusz, latarka, artysta, sarna, port, tort, urlop, urok, serce,
bór, chór, mur, tur, zbiór, otwór, dyżur, kaptur, ser, ster, saper, kufer, monter, numer;

❖ Wstaw w wolne miejsca *r*, a odczytasz wyrazy.

ka a	ru a
ta a	fu a
ko a	ko al
ku a	gó al